

دفتر دوم

قربانی کردن حضرت اسماعیل (ع)،
شهادت حضرت زهرا (س)، شهادت امام علی (ع)، حج الوداع،
شهادت غلام ترک و شهادت امام حسین (ع)

تألیف و تصحیح :
دکتر مفید شاطری (عضو هیئت علمی دانشگاه بیرجند)

حماسه عشق (دفتر دوم)
تدوین و تصحیح: دکتر مفید شاطری

سرشناسه: شاطری، مفید، ۱۳۴۰ -

عنوان و نام پدیدآور: حماسه عشق/مفید شاطری.

مشخصات نشر: تهران: فکر بکر، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۲۵۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۹۶-۲۲-۳ ۱ ج. ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۶۰-۶۵-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیا

مندرجات: ج. ۱. متن کامل مجالس تعزیه شهادت طفلان مسلم، حرین یزید ریاحی، حضرت ابوالفضل (ع)،

حضرت علی اکبر (ع)، فرنگی. دفتر اول: ج. ۲. قربانی کردن اسماعیل (ع)، شهادت حضرت زهرا (س)، شهادت

امام علی (ع)، حجه‌الوداع، شهادت غلام ترک و شهادت امام حسین (ع). دفتر دوم

موضوع: تعزیه‌نامه‌ها

موضوع: تعزیه - ایران - تاریخ

موضوع: تعزیه - ایران - خراسان جنوبی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ج ۸ ش ۴۲۱/۲ PIR

رده بندی دیویی: ۸۴۲/۰۵۱۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۱۳۹۱۵۷

خرید اینترنتی این اثر در سایت: www.fekrebekr.ir

ناشر: فکر بکر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

امور فنی: انتشارات فکر بکر

ویراستاری: دکتر ابراهیم محمدی

صفحه آرایی: فاتمه دستگردی

طرح جلد: نفیسه شکرائی

چاپ اول: پائیز ۱۳۹۳

لیتوگرافی و چاپ: واصف

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۹۶-۲۲-۳

مرکز پخش: بیرجند - خیابان منتظری - مجتمع فرهنگی بهمن - فروشگاه سوره تلفکس: ۰۵۶-۳۲۲۳۰۸۵۲

کلیه ی حقوق این اثر متعلق به ناشر می باشد.

فهرست مطالب

۷	یادداشت حوزه هنری
۹	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
۱۷	مجلس اول: قربانی نمودن حضرت اسماعیل (ع) (عید قربان)
۴۳	مجلس دوم: شهادت حضرت زهرا (س)
۷۷	مجلس سوم: شهادت امیرمؤمنان حضرت علی (ع)
۱۵۵	مجلس چهارم: خروج از مدینه (حجه الوداع)
۱۹۷	مجلس پنجم: شهادت غلام ترک
۲۲۵	مجلس ششم: عاشورا شهادت امام حسین (ع)
۲۴۷	منابع و مآخذ
۲۴۸	ضمایم و پیوست ها

یادداشت حوزه هنری

قدمت فعالیت های آیینی و مذهبی مردم دیار ما ریشه در باورهای عمیق و اعتقادات پاک و تاب آنها دارد و ارادت‌هایی که به‌ویژه پس از ورود تفکر شیعیان علوی بسیار عمیق تر و مؤثرتر گردید. از جمله‌ی آیین‌ها و باورهای عمیق مردم این دیار آیین تعزیه خوانی است که قدمتی طولانی دارد، به گونه‌ای که امروزه در بررسی آثار تاریخی به اسنادی از تعزیه‌ی مردم این دیار می‌رسیم که در نوع خود بدیع و قابل اعتنا است.

از جمله‌ی رسالت‌های حوزه هنری نیز توجه به شناسایی و عرضه‌ی این میراث‌های معنوی است که می‌تواند در شناخت نسل امروز از پیشینیان و نهادینه کردن ارزش‌های دینی نقش به‌سزایی ایفا نماید.

در این راستا فرهیخته گرانقدر جناب آقای دکتر مفید شاطری که به حق از جمله شیفتگان و ارادتمندان اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم‌السلام) است در اقدامی شایسته به جمع‌آوری و شناسایی ۳۰ نسخه تعزیه پرداخته است، که دفتر اول حماسه عشق که سال گذشته منتشر گردید حاوی ۵ مجلس تعزیه و در دفتر دوم که هم‌اینک پیش روی شماست ۶ مجلس تعزیه دیگر بازخوانی، تدوین و تصحیح گردیده است. امید است با عنایت خدای متعال و مدد مولایمان حضرت اباعبدالله الحسین (علیه‌السلام) بتوانیم سایر نسخ را نیز در کوتاهترین زمان منتشر نماییم.

مهدی حبیبی

رئیس حوزه هنری خراسان جنوبی

پیشگفتار

انتشار دفتر اول تعزیه‌نامه‌ها با نام حماسه عشق به لطف پروردگار بزرگ و با نظر و لطف حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) موجبات دلگرمی و کار برای دفتر دوم را فراهم نمود. استقبال علاقه‌مندان از حوزه پژوهش درباره‌ی تعزیه در داخل و خارج استان، بیانگر نیاز و نیز کمبود متون تعزیه در این خطه بود. تشویق و راهنمایی استادان این حوزه بویژه آقای دکتر داوود فتحعلی بیگی که خود چندین دفتر از تعزیه‌نامه‌های مناطق مختلف را چاپ کرده‌اند نیز عزم ما را در انجام این مهم جزم‌تر نمود.

در نخستین کارگاه آموزشی تعزیه استان که به همت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی با حضور ۲۸ گروه تعزیه خوان استان در سرایان برگزار گردید، استادان و پیش کسوتان تعزیه ایران از جمله دکتر داوود فتحعلی بیگی، آقای سید محسن هاشمی تعزیه خوان و موسیقی دان این حوزه، مرتضی صفاریان تعزیه خوان به نام و صاحب سبک این هنر در این کارگاه بر توجه به بومی گرایی و حفظ میراث فرهنگی این هنر با همان سبک و سیاق‌های سنتی تاکید داشتند.

مقایسه مجالس متعددی که تا کنون در کشور چاپ شده است، بیانگر این نکته مهم است که با وجود تنوع و تکثر در موضوعات تعزیه، هر منطقه جغرافیایی، دارای تعزیه و متون خاص بر اساس ظرفیت‌های بومی خود می‌باشد. این موضوع نشان‌دهنده آن است که توجه به متون تعزیه که مورد استفاده گروه‌های تعزیه‌خوان است، حفظ و ثبت و ضبط آن در مرحله اول و در مراحل بعد تصحیح و آسیب‌شناسی آن از ضروریات انکارناپذیر است.

از این رو در دفتر دوم شش مجلس تعزیه شامل: مجلس قربانی نمودن اسماعیل (ع)،

مجلس شهادت حضرت فاطمه زهرا (س)، مجلس شهادت امیر مومنان حضرت علی (ع)، مجلس حجه الوداع یا خارج شدن امام حسین (ع) از مدینه، مجلس مختصر عاشورا و مجلس شهادت غلام ترک بر اساس نسخ موجود در روستای سرخنگ که در حال حاضر نیز هر ساله اجرا می شود انتخاب گردید.

تقدیر و تشکر دارم از همه بزرگوارانی که در تهیه این مجموعه همکاری داشته اند: دوست و همکار ارجمندم آقای دکتر ابراهیم محمدی دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه بیرجند که با دقت و حوصله بی نظیر ویراستاری علمی این مجموعه را عهده دار بودند و در مقدمه کتاب نکات بسیار ارزشمندی را یادآور شدند.

اهتمام ویژه ریاست محترم حوزه هنری استان خراسان جنوبی، آقای مهدی حبیبی و مجموعه همکارانشان در حوزه هنری استان خراسان جنوبی در انتشار این اثر قابل تقدیر است. از سرکار خانم فائزه دستگردی که ویراستاری فنی و تنظیم مطالب را عهده دار بودند و خانم نفیسه شکرانی که طراحی جلد را زحمت کشیدند، نیز تشکر می شود. از تمامی تعزیه خوانان روستای سرخنگ که از هر کدام درسی از تعزیه آموخته ام، بویژه پیش کسوت گروه آقای حاج علیرضا باغستانی بخاطر همه محبت هایشان و ارشادات نافع تقدیر و سپاسگزاری می شود.

در این مجال جا دارد گرامی بدارم یاد و خاطره مرحوم کربلانی محمد جوان تعزیه خوان گروه تعزیه سید الشهدای سرخنگ را که در محرم سال قبل (۱۳۹۲) در آخرین نقش آفرینی اش در تعزیه حجه الوداع با مجالس تعزیه وداع و به طرز ناگهانی در هفتمین روز از ماه محرم به دیار حق شتافت و مهمان اربابش سید الشهداء (ع) گردید. روحش شاد و یادش گرامی باد.

امید است که انتشار این مجموعه نیز مورد توجه و استفاده علاقه مندان به هنر تعزیه و همچنین دیگر گروه های تعزیه خوان در سطح کشور و استان قرار بگیرد.

مفید شاطری

مهر ۱۳۹۳

مقدمه

اینک قرن هاست که از ایستادن آگاهانه و شورانگیز امام حسین (ع) و یاران پاک‌بازش بر اوج قله بلند ایمان و سوگواری و تعزیه‌دوستانش بر شهادت او و یارانش می‌گذرد و دهه‌هاست که مطالعات علمی و ارزشمند فنی در قلمرو فرهنگ و ادبیات عاشورا و تعزیه انجام می‌شود.

بسیاری از ایرانیان و غیر ایرانیان پژوهشگر، از تاریخچه تعزیه، سیر تحولش و نیز ساخت و شکلش سخن گفته‌اند، متون شاخص آن را معرفی کرده‌اند و کوشیده‌اند نسخه‌های منقح مستند پیراسته‌ای در اختیار مخاطبان قرار دهند و البته راه را برای ثبت و ضبط دقیق روایت‌ها و نسخه‌های پراکنده و اغلب ناشناخته تعزیه‌های متعلق به نواحی و مناطق مختلف هموار نمایند. در نتیجه همین کوشش‌های عالمانه است که گاه مجموعه‌های گرانبهای از تعزیه‌های رایج در مناطق مختلف گردآوری و چاپ می‌شود، مجموعه‌هایی که علاوه بر برخورداری از همه ویژگی‌های نیک و ارزشی این هنر نمایشی آئینی، نشانگر برخی مشخصه‌های اقلیمی ادبیات دینی و آیینی فارسی نیز هستند.

مجموعه حاضر، با این رویکرد و البته با عنایت به شیوه‌ها و قواعد درست گردآوری، خوانش علمی و تصحیح متون تعزیه آماده چاپ شده است.